

Důkaz pravdy se zřetelem na zákon ze dne 30. května 1924 č. 124. Sb. z. a n.

Dr. Karel Reinold.

Důkaz pravdy upraven byl před zákonem o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisů ve věcech křivého obvinění, utržení na cti a urážek toliko s hlediska materiálního práva, ačkoliv tento důkaz zasahuje také do formálního průběhu trestního řízení. Zvláštní povaha důkazu pravdy, připomínající civilní řád, zračí se zřetelně v tom, že při zločinu utržení na cti dle § 209 tr. z. není nižádné zmínky o důkazu pravdy, jenž při přestupku nebo přečinu bezdůvodného obvinění dle § 487 tr. z. za předpokladů § 490 tr. z. jest výslovně připuštěn. Jelikož k podstatě zločinu toho se požaduje, aby obvinění nebo udání bylo skutečně nepravdivým, což vychází ze slova »vymyšlený« ve znění § 209 tr. z., jest nesporným, že obviněný by mohl ku svojí obhajobě také při zločinu utržení na cti nastoupiti důkaz o tom, že jeho udání bylo pravdivým. Důvod, proč zákonodárce přes to nepojal do § 209 tr. z. obdobné ustanovení o důkazu pravdy jako v § 490 tr. z., jest shledávati asi v tom, že při zločinu utržení na cti jest soudce, ježto běží o veřejné obžalobě podléhající trestný čin, povinen pravdivost vymyšleného obvinění nebo udání z vlastního podnětu přezkoušeti, aniž by čekal teprve na výslovný průvodní návrh obviněného. Mohlo tudíž zvláštní ustanovení o tomto právu, obviněnému dle všeobecných zásad trestního řádu beztak příslušícím, odpadnouti.

Uvádí-li naproti tomu zákon v §§ 490 a 491 tr. z. výslovně podmínky přípustnosti důkazu pravdy, znamená to jednak obmezení tohoto všeobecného práva obhajovacího, ježto jest důkaz pravdy přípustný jenom za podmínek ve zmíněných paragrafech dotčených, jednak je to opět důsledek té okolnosti, že procesuální postavení soukromého obžalovaného, důkaz pravdy nastoupivšího, různí se poněkud od postavení obviněného v trestním řízení v případech podléhajících veřejné obžalobě.

V čem ale pozůstává tato odlišnost? Jest snad vinník, nastoupivší důkaz pravdy, na roveň postavený žalovanému v civilním sporu? Patrně nikoliv. Neboť trestní řád jest ovládán zásadou vyšetření věci z úřední moci; trestní soudce jest tudíž povinen veškeré okolnosti během řízení se vyskytující a s předmětem důkazu pravdy souvisící, z úřední moci vyšetřovati, i kdyby žalovaný v

tom směru průvodního návrhu nenabídl, nebo svůj původní návrh odvolal. Odchylika záleží jenom v tom, že obviněný při důkazu pravdy má fakticky možnost, pokud to zákon připouští, předmět důkazu určit

Poněvadž však trestní zákon upravuje důkaz pravdy toliko s hlediska materiálního práva, neobsahuje žádných předpisů o formálním průběhu důkazu pravdy a neustanovuje žádných lhůt, má obviněný příležitost průvodní řízení libovolně protáhnouti. Může totiž vyhradit si svoje návrhy až k hlavnímu přelíčení, nemusí podati návrhy ony najednou, nýbrž může učiniti tak postupně, kdežto soukromý žalobce může býti předpisem §§ 112, odst. 2., 211: 3 tr. ř. ke koncentraci donucen.

Teprve zákon ze dne 30. května 1924, č. 124 Sb. z. a n., zjednal svým § 10 nápravu, nařizuje, aby soud obviněného, jenž chce provést důkaz pravdy, vyzval, by nejdéle do 14 dnů od doručení vyzvání všechny skutečnosti, jež chce dokázati, a průvodní prostředky, jimiž je chce prokázati, soudu oznámil. § 10 dotč. zákona jest první předpis, upravující formální stránku důkazu pravdy — ovšem jenom pro přípravné řízení. Tato nová úprava přibližuje se již valně úpravě v civilním sporu, jednak proto, že zmíněný návrh jest podati v tolika vyhotoveních, aby každý žalobce mohl dostati po jednom, jednak tím, že i žalobce může do čtrnácti dnů po doručení písemně nebo do protokolu své návrhy předložit. Jest pozoruhodným, že zákon přesně uvádí, co může býti obsahem návrhů obviněného, totiž skutečnosti a průvodní prostředky, kdežto tomu tak není ohledně návrhu žalobcova. Jest však za to míti, že zákon tu má na zřeteli protinávhrhy buď potírající průvodní návrhy obviněného, buď je doplňující.

Jest pak otázkou, může-li obviněný na to podati další své návrhy? V přípravném řízení jen tehdy, neuplynula-li ještě 14denní lhůta dle § 10, odst. 1. cit. zák. nebo lhůta podle § 10, odst. 2. dotč. zákona prodloužená. Vzhledem k poslední větě tohoto odstavce, dle něhož po uplynutí zmíněných, jenom z velmi vážných příčin prodloužitelných lhůt mohou strany nové skutečnosti uváděti a za provedení dalších důkazů žádati jen k hlavnímu přelíčení a u něho, lze souditi, že i soukromý žalobce v závěrečném návrhu dle § 112 odst. 2. tr. ř., může tu jen žádati zastavení trestního řízení nebo podati obžalobu; domáhá-li se však doplnění přípravného řízení, může je žádati, pakliže a pokud jeho návrhům po rozumu § 10 zák. č. 124/24 učiněným vyhověno nebylo.

Je-li vícero obviněných, může každý z nich pro sebe podati průvodní návrhy, i kdyby se stíhal vedle původce závadného článku též zodpovědný redaktor, pokud se týče, za předpokladů § 3. zák. č. 124/24 zvláštní redaktor některého oddílu periodického tiskopisu; neboť zákon ukládá soudu, nečině při tom rozdílu ohledně jednotlivých obviněných, aby po bezúspěšném smírném jednání

vyzval obviněného, by oznámil soudu skutečnosti a průvodní prostředky, jimiž pravdivost svého tvrzení chce prokázati.

Pokud se týče opravných prostředků, nutno si předem uvědomiti normu § 1, odst. 3. prováděcího nařízení ze dne 16. června 1924, č. 125 Sb. z. a n., podle níž přísluší úkony, v případě § 10.: 1 zák. č. 124/24 soudu uložené, předsedovi senátu, bylo-li však zavědono přípravné řízení; vyšetřujícímu soudci, jenž pak provádí během přípravného řízení důkaz pravdy. Podle toho, od koho napadené usnesení nebo opatření bylo vydáno, jde stížnost buď k sborovému soudu II. stolice nebo k radní komoře. Při tom ovšem nesmí se přehlížeti, že vyšetřující soudce, jenž nehodlá tomu kterému průvodnímu návrhu soukromého žalobce místa dáti, není oprávněn návrh onen sám o sobě zamítnouti, nýbrž musí se dle § 97, odst. 1. tr. ř. obrátiti na radní komoru, proti jejímž usnesení již není další stížnosti. Naproti tomu může vyšetřující soudce průvodní návrhy obviněného samostatně zamítnouti; jeho usnesení podléhá pak stížnosti dle § 113 tr. ř.

Kromě předchozích ustanovení pojednává zákon č. 124/24 o důkazu pravdy ještě i v § 4., kde jest dán nový případ přípustnosti důkazu pravděpodobnosti, a v § 11, odst. 1, trestajícím nabídnutí důkazu pravdy proti vlastnímu lepšímu vědomí. To však týká se materiální stránky důkazu pravdy, pro niž i ve věcech tiskových platí nadále všeob. předpisy § 490 a 491 tr. z., § 4 zák. č. 124/24 jeví se tudíž jako výjimka vůči §§ 490, odst. 1. a 491 tr. z.; neboť připouští beztrestnost obviněného v případech, jež by jinak vyžadovaly pro beztrestnost důkazu pravdy, i tehdy, když byly dokázány aspoň okolnosti, pro kteréž tvrzení inkriminované zprávy mohlo býti považováno důvodně za pravdivé a je-li zřejmý úmysl chrániti především veřejný zájem, jak se v druhém odstavci příkladně doličuje.

Podle trestního zákona a změn dle zákona č. 124/24, dána jsou tedy ohledně přípustnosti důkazu pravdy a pravděpodobnosti tato pravidla:

A. Důkaz pravdy jest za výhrady sub B) uvedené přípustný při trestních činech proti bezpečnosti cti, vyjma při veřejných nadávkách dle § 496 tr. z., při výčitkách pro trest odbylý nebo prominutý dle § 497 tr. z., při vyjevování tajemství a konečně při přestupku dle § 312 tr. z.; z deliktů dle § 491 tr. z. jest přípustným toliko při hanění z opovržlivých vlastností nebo z opovržlivého smýšlení, ale nikoliv při vydávání u veřejný posměch. Důkaz pravdy jest však též přípustným, kde běží o urážku dle článku V. zák. ze dne 17. XII. 1862, č. 8. ř. z. z r. 1863 (rozh. nejv. soudu z 7. X. 1907, č. 3383).

B. Důkaz pravdy jest jenom obmezeně přípustný vzhledem ku způsobu rozšiřování urážky: Byly-li urážky u veřejnost uvedeny v tiskových dílech, v rozšiřovaných spisech nebo vyobrazeních nebo veřejně, aniž byl obviněný k tomu zvláštními okolnostmi

nucen, nastává beztrestnost zdařilým důkazem pravdy toliko při urážkách dle §§ 487 a 488. tr. z. Ohledně § 491 tr. z. platí totéž jak ad A. bylo řečeno. Při bezdůvodném obvinění z trestného činu nutno rozeznávati, podléhá-li trestný čin, jenž jest předmětem křivého obvinění, veřejné nebo soukromé žalobě. Při poslední skupině dlužno však mimo to ještě rozlišovati mezi soukromě žalobě podléhajícími trestnými činy, kteréž stíhatelný jsou jenom k žádosti vinníka, nastoupivšího důkaz pravdy a oněmi, u nichž tak není. Ze slov § 490, odst. 1. tr. z., »kterýž trestní soud stíhati může toliko k žádosti někoho jiného«, jest patrné, že jenom ten, komu bylo soukromě žalobě podléhajícími deliktem ublíženo, může tu předsevzítí důkaz pravdy. Při tom není rozhodným, zda-li snad z důvodu materiálního práva, hlavně následkem promlčení stíhatelnost již zanikla (srovnej rozhodnutí nejv. soudu č. 2035, podle něhož jest důkaz pravdivosti tvrzeného trestného činu přípustným, i kdyby stíhání z důvodů materiálního nebo procesálního práva bylo vyloučeno). Co platí tu však ohledně trestních činů veřejné žalobě podléhajících, kteréž se mohou stíhati toliko k návrhu oprávněného, jako na příklad pro přečin dle § 18 zák. o potírání pohlavních nemocí? Jest míti za to, že zde přicházejí v úvahu obdobné zásady jako při deliktech podléhajících soukromě žalobě.

Vzhledem k ustanovení § 495, odst. 2 tr. z., lze také osobám tam uvedeným přiznati právo nastoupiti důkaz pravdy stran trestného činu, kterýž byl spáchán na zesnulém příbuzném nebo sešvakřeném.

C. Důkaz pravdy jest vyloučen: Poslední věta prvního odstavce § 490 tr. z.: »V tomto poslednějším případě (t. j. běží-li o soukromě žalobě podléhající trestný čin) jakož i co se týče skutků v § 489 tr. z. dotčených, nemá nikdy býti připuštěn k důkazu«, mohla by svěditi k domněnce, že důkaz pravdy při skutečích na cti důtklivých ze života soukromého nebo rodinného nebo u trestních činů, k jejichž stíhání ten, kdo chce provést důkaz pravdy, není legitimován, vůbec není dovolený. Přes to tomu tak není, jak to vyplývá ze stylisace § 489 tr. z. a 1. odst. § 490 tr. z. (Srovnej k tomu H. Lammasch, Das Strafrecht, § 19, rozh. nejv. soudu z 20. ledna 1923, Kr II 826/22, Sb. m. spr. tr. č. 249: »Důkaz pravdy a pravděpodobnosti při přestupku spáchaném obviněním z trestného činu stíhatelného jen na žádost soukromé osoby jest vyloučen pouze, bylo-li obvinění spácháno způsobem v § 489 tr. z. uvedeným. Nestala-li se však předhůzka takovým způsobem, netřeba prováděti ani důkazu pravdy, nýbrž stačí důkaz pravděpodobnosti.« Podobně zní rozh. býv. nejvyššího soudu z 13. února 1912, Kr 32/12 Ö. R. číslo 325: »Nebylo-li obvinění veřejně, nebo sice veřejně, ale za zvláštních k tomu donucujících okolností uvedeno, jest důkaz pravdy dle § 490 tr. z. přípustný i tehdy, vztahuje-li se předhůzka na takové trestní jednání, kteréž lze stíhati pouze na žádost třetího«; rozh. ze dne 9. července 1914, Kr VI 104: »Při urážkách, jež mají

za předmět cti se dotýkající skutečnosti ze soukromého nebo rodinného života, jest, nebyly-li spáchány způsobem v § 489 tr. z. naznačeným, důkaz pravdy a pravděpodobnosti bez omezení přípustným«.)

Ve zdánlivém odporu proti tomu právnímu názoru stojí arci druhý odstavec § 490 tr. z., vyslovuje beztrestnost obvinění v §§ 487 a 488 tr. z., uvedených pro ten případ, že obvinění bylo proneseno jiným způsobem nežli v § 489 tr. z. dotčeným, pakliže promlouvač dokáže pravdivost svého udání anebo prokáže-li alespoň takové okolnosti, z nichž vyplývá dostatek důvodů, aby obvinění pronesené mohlo za pravdivé býti pokládáno. Neboť jsou zde vynechány na cti důtklivé skutky ze života soukromého nebo rodinného a předhůzky vztahující se na trestné činy, kteréž možno stíhati toliko k žádosti někoho jiného. Tento smyslový rozpor mezi prvním a druhým odstavcem § 490 tr. z. lze odstraniti úvahou, že zákonodárce chtěl citováním § 487 a 488 tr. z. vystihnouti jenom nejčastější případy a že tudíž citace dotyčných míst zákonných v druhém odstavci jest jenom demonstrativní, ale nikoli taxativní.

D. Důkaz pravděpodobnosti. Zde jest všeobecná zásada, že v případech pod A. uvedených, kde důkaz pravdy jest bezpodmínečně zakázán, též důkaz o dobré víře jest vyloučen. — K druhé skupině patří případy, kde vzhledem ke způsobu uveřejnění urážky jest přípustný jenom důkaz pravdy. (Srovnej zvláštní případy ad B. a C. dotčené).

Konečně jsou případy, kde důkaz pravděpodobnosti vedle důkazu pravdy může míti místo. Hlavní případ jest tu udán v druhém odstavci § 490 t. z., výjimečný případ obsahuje § 4 zák. č. 124/24, jenž platí však pouze pro delikty ve zmíněném zákonu uvedené.

Nutno nyní obíratí se otázkou obsahu, způsobu provedení a účinku důkazu pravdy. Podle toho, na kterou skutkovou povahu se důkaz pravdy má vztahovati, lze rozeznávati tři skupiny:

1. Jde-li o obvinění z nějakého zločinu, přečinu nebo přestupku (§ 487 tr. z.), musí důkaz pravdy obsahovati všechny momenty dotyčného deliktu i co do objektivní i co do subjektivní skutkové povahy (Mojmír Lepař, O urážkách na cti s výkladem o přípustnosti důkazu pravdy, Praha 1902, str. 106—107).

2. Běží-li však o předhůzku určitého nepočetného nebo nemravného činu (§ 488 tr. z.) nebo o skutky na cti důtklivé ze života soukromého nebo rodinného, jest samozřejmo nezbytným, aby se důkaz úplně kryl s tvrzením urážejícího (Lepař), aby tudíž veškeré skutečnosti, o kteréž se předhůzka opírá, byly přesně dokázány. Záleží pak na soudu, aby posoudil, zdali jsou na základě zjištěných skutečností prokázány předhůzky nepočetnosti a nemravnosti neb skutky cti se dotýkající. K tomu budiž jen ještě podotknuto, že pojem »soukromý a rodinný život« nelze dle názoru theorie (Finger, Das Strafrecht) vykládati v ten smysl, že do tohoto

pojmu mají býti pojata veškerá jednání a poměry souvisící se soukromým rodinným životem. Nepatří sem na příklad skutky, kteréž podle své povahy samy vešly u veřejnou známost, tak když dítě lehce ublíží na těle svému otci a propadá trestnímu odsouzení, když manžel uveřejňuje v novinách vyhlášku, že za dluhy svojí manželky neručí atd.

3. Důkaz pravdy za účelem dotvrzení veřejného pohanění z opovržlivých vlastností a z opovržlivého smýšlení liší se podstatně od obou předchozích skupin, kdyžtž zde nejsou obsahem urážky předem určené okolnosti, kteréž se mají prokázati. Jsou zde proto také dokořán otevřeny dvěře všelikému libovolnému zneužití a nastává proto přední povinnost soudce, aby všem zbytečným věci se netýkajícím průvodním návrhům důrazně čelil. Finger (Das Strafrecht, II. díl) označil to za velkou neplechu, že u soudu žaloby pro urážku na cti často v dorozumění s pomlouvačem se podávají, aby v nastávajícím soudním sporu cestou důkazu pravdy byl sbírán materiál pro jiné spory.

Způsob provedení důkazu pravdy: Lepař ve shora zmíněném spisku správně uvádí, že byť i měl obviněný povinnost hned při prvním líčení vše, co soukromý žalobce dle obsahu jeho obvinění spáchal, přednésti a všechny průvodní návrhy o tom nabídnouti, přece není vyloučen z navržení dalších důkazů ještě při odroceném líčení, ba i v odvolacím řízení, neboť zde neplatí zásady rozhodné pro průvodní řízení civilního řádu. Výjimka dle § 10 zák. č. 124/24 platí jenom pro obor přípravného řízení v příčině tiskových žalob pro přečiny proti bezpečnosti cti. Provedení důkazu pravdy samo o sobě jest právem, nikoliv však povinností obviněného a nemůže proto soukromý žalobce obviněného k němu donutiti (Lepař). Důkaz pravdy nelze tedy provést, když se obviněný, vzdávaje se jeho, k urážce beze všeho doznává.

Pokud se týče praktického provedení důkazu pravdy a hodnocení jednotlivých důkazů, rozhoduje zde ovšem také všeobecné pravidlo bezprostřednosti a volného přesvědčení soudu, nicméně vyskytují se při obvinění z trestného činu případy zasluhující zvláštní zmínky. Předem nutno poznamenati, že dosavadní trestní zákon sám o sobě neběře nijak zvláštního zřetele na tu okolnost, že v dotyčném trestním činu, tvořícím podklad obvinění, bylo zavedeno nebo právě se zavádí trestní řízení, přenechávaje zcela volnému uvážení soudcovu, jak výsledky předchozího trestního řízení při důkazu pravdy posoudí. V ten smysl vyjadřuje se také Lepař, jenž poučnými příklady ukazuje, že si někdy soudce neodporuje, uzná-li, že důkaz pravdivosti obvinění v takovém případě se zdařil, byť i soukromý žalobce v předchozím trestním řízení, obíravším se předmětem obvinění, od žaloby byl zproštěn. Tomuto právnímu názoru, byť i tak všeobecně vyslovenému, třeba přisvědčiti, ač nelze přehlížeti, že tu jsou některé pochybnosti jak s hlediska procesní eko-

nomie, tak se stanoviska zachování nedotknutelnosti soudních zjištění.

Abychom si obsah takovýchto námitek uvědomili, třeba rozlišiti případy:

1. Předchozí (prejudicielní) trestní řízení bylo již provedeno a skončilo se a) právoplatným rozsudkem, b) zastavením.

Zatímní návrh rakouské osnovy trestního zákona z měsíce září 1909 žádal v § 330, odst. 2, aby pravdivost obvinění týkajícího se činu veřejné obžalobě podléhajícího, dokázána byla odsuzujícím trestním rozsudkem, leda že by stíhání nebo odsouzení uraženého nebylo přípustným nebo proveditelným.

V teorii (Finger, Das Strafrecht, II. díl, str. 308) a v platné praxi se tento názor beze všeho uznává. Pro názor ten mluví také nejen ohledy procesní ekonomie, aby tytéž průvodní okolnosti nemusely býti dvakráte probírány, nýbrž i zásada »ne bis in idem«.

Běží-li však o osvobozující rozsudek, může takový rozsudek pro důkaz pravdivosti míti obdobný význam jen tehdy, »když soud shledá, že na skutek, na němž žaloba se zakládá, není žádného trestu uloženo, nebo že skutek zběhlý není na jisto postaven aneb že není prokázáno, že obžalovaný spáchal skutek za vinu mu kladený« (§ 259, 3 tr. ř.). Potírají-li však strany zjištění prejudicielního rozsudku, nutno předem uvážiti, zdali mohou uvéstí okolnosti dle §§ 352—356 tr. ř. odůvodňující obnovu trestního řízení. Podle platného zákona není námitky proti tomu, aby soudce projednávající spor o urážce na cti tyto okolnosti samostatně vyšetřoval a důkazy o tom provedl, při čemž bude pro posouzení celé věci důležitým, zdali odsouzený žádal o obnovu trestního řízení či zda mu byla obnova odepřena a z jakých důvodů. Skončilo-li však obnovené trestní řízení rozsudkem, může rozsudek takový sloužiti za podklad důkazu pravdy jako prejudicielní rozsudek vůbec.

Ohledně zastaveného trestního řízení rozlišoval bývalý rakouský kasační dvůr mezi formou zastavení dle § 109 tr. ř., kteréž v tom ohledu bylo naroveň postaveno osvobozujícímu rozsudku, a mezi formou zastavení dle § 90 tr. ř., kteréž dle rozhodnutí kasačního dvoru č. 2151, 2615 samo o sobě prý důkazu neposkytuje. Proč by takový rozdíl měl býti činěn, uznati nelze. Neboť prohlášení veřejného žalobce, že neshledává důvodu k dalšímu stíhání, může býti vydáno z jakéhokoli důvodu — zpravidla ovšem dochází k němu po vyčerpání průvodního materiálu —, ať bylo zavedeno přípravné vyšetřování (§ 109 tr. ř.) nebo pouze přípravné vyhledávání (§ 90 tr. ř.). Vzhledem k tomu jest zapotřebí, aby soudce, prozkoumaj spisov založené o vytýkaném trestném činu, sám posoudil, zda výsledky zastaveného trestního řízení pro důkaz pravdy mu stačí či zda zapotřebí jest je doplniti. Samozřejmě nemůže abolicí trestního řízení nahraditi zvláštní důkaz pravdy o dotyčném trestním činu.

2. Prejudiciální trestní řízení o předmětu předhůzky jest současně s trestním sporem týkajícím se urážky na cti v běhu. Nejpohodlnějším a ve většině případů neúčelnějším by tu bylo další trestní řízení v příčině urážky na cti přerušiti na tak dlouho, až bude dotyčná trestní věc rozsudkem nebo zastavením ukončena. Postup tento, v praxi vesměs zachovávaný, doporučuje také Mojmir Lepař. Ve svém spisu »O urážkách na cti« (str. 112) mluví přímo o tom, že řízení o urážce na cti se pravidelně přerušují, když se u téhož okresního soudu proti soukromému žalobci zavede vyšetřování nebo případně nařídí hned hlavní přelíčení pro onen dokazovaný trestný čin a že podle výsledku tohoto líčení »teprve lze pokračovati« v řízení o původní urážce na cti.

Než nelze pominouti, že trestní řád přerušeni k účelům zjištění prejudiciálních otázek, vyjma případ § 5., odst. 3 tr. ř., vůbec nezná. Výjimky dány jsou toliko ve zvláštních zákonech, tak na příklad v zákoně o ochraně patentů (§ 107), zák. na ochranu známek ze 6. ledna 1890, č. 19 ř. z. (§ 30, 1). Mluví-li se v soudní praxi o přerušeni trestního řízení, jako v případech §§ 412, 421, 422 a 452, 2 tr. ř., má slovo to zcela jinou pojmovou náplň. Mimo to ukládá zákon č. 124/24 v § 10, odst. 3 výslovně soudu, aby čelil průtahům trestního řízení. Jak mohl by ale soudce takovému předpisu dostáti, kdyby v konkrétním případě byl nucen čekati po několik měsíců, až prejudiciální trestní řízení bude ukončeno?

Nicméně mohou se při současném provádění dvou trestních věcí, co do podstatného skutkového děje těsně souvisících, přihoditi ještě horší nepřístojnosti. Jak známo, bývá to velkým popudem ke křivým svědectvím, když za účelem zjištění téže skutkové podstaty jsou zavedena dvě různá soudobá trestní řízení, při čemž za záměny postavení stran soukromý žalobce bývá obyčejně obviněným v prejudiciálním trestním řízení. Při takovém stavu věci není též vyloučen takový zjev, že dva rozličné soudy téže stolice dospívají při posouzení stejných skutkových okolností k protichůdným nálezům. Ale nehledě k tomu, třeba také uvážiti, že soudce projednávající urážku na cti v rámci trestního sporu pro předhůzku zavedeného někdy vlastně nemá ani vhodných prostředků, aby pravdu spolehlivě a náležitě zjistil. Neboť soukromý žalobce, jenž ve skutečnosti jest obviněným, vypovídá zde jako svědek, kdežto pro urážku na cti stíhaný, jenž podle okolností může býti hlavním usvědčujícím svědkem, vystupuje zde jako obviněný, jehož tvrzení samozřejmě nemůže mít ze hodnotu svědecké výpovědi.

Právem tudíž říšsko-německý trestní zákon ve svém § 164, pojednávajícím o přečinu křivého obvinění, v třetím odstavci ustanovil, aby po dobu, po níž řízení následkem učiněného oznámení zavedené jest v běhu, s řízením a rozhodnutím o falešném obvinění bylo sečkáno. Nechtějí-li se naši zákonodárci k takovému radikálnímu řešení otázky rozhodnouti, doporučovalo by se de lege ferenda připustiti přerušeni trestního řízení po vzoru § 191 civ. ř. aspoň pro

ty případy, kdy lze ukončení prejudiciálního trestního řízení v dohledné době (asi 3 měsíců) očekávat. Poněvadž by i přes takovouto úpravu zbylo ještě mnoho případů, kde by bylo třeba obě trestní řízení současně provést (zejména když na právoplatné ukončení prejudiciálního trestního záležitosti nelze čekat), jest žádoucí, aby trestní řízení zavedené pro urážku na cti a trestní řízení předmětem obvinění se obírající byla přivedena v nějakou souvislost na ten způsob, že by se, pokud možno, projednávalo u téhož soudu nebo u soudu téhož místa, že by tudíž pro takové případy byla ustanovena jakási atrakční soudní příslušnost podle vzoru civilního řádu.

3. Trestní řízení o tvrzeném trestném činu vůbec ještě nebylo zavedeno. Takovýto stav může býti při veřejné žalobě podléhajících trestných činech jen přechodný, jelikož soudce, dozvědív se o tom během vyšetřování v příčině urážky na cti zavedeného, musí dle § 84 tr. ř. spisy zaslati příslušnému státnímu zastupitelství k návrhu a dojde pak zpravidla k zavedení příslušného trestního řízení. Podobně se to má při soukromé žalobě podléhajících přešupcích a přečinech, pokud obviňovatel, jsa podle povahy věci k tomu oprávněn, žádá o stíhání soukromého žalobce. Nedělá-li to nebo nemůže-li tak učiniti pro preklusi (§ 530 tr. z.) nebo promlčení, nezbyvá ovšem nic jiného, než provést důkaz pravdy výhradně v rámci sporu o urážce na cti.

Účinek důkazu pravdy.

Důvody, proč se důkaz pravdy nezdařil, že tudíž obviněný nedokáže pravdivost svého nařčení, mohou býti různé. Buď bylo obvinění výsledky provedeného průvodního řízení jako křivé zhola vyvráceno, buď nemohlo býti jen prokázáno, při čemž opět může obviněný buď prokázati aspoň takové okolnosti, z nichž vyplývá s dostatek důvodů, aby obvinění mohlo za pravdivé býti pokládáno (důkaz pravděpodobnosti), aneb tak učiniti nemůže. Jak jsme viděli, běže trestní zákon na tyto odchylné případy toliko obmezeně zřetel. V § 490, 1. odst. tr. ř. činí beztrestnost závislou na zdaru důkazu pravdy bez ohledu na to, zdali se důkaz tento nezdařil zavinením obviněného neb bez jeho viny. Důkaz pravdy spadá tu tudíž do sféry objektivního zjištění a není tedy třeba, aby tu byl důkaz již v době urážky (rozhod. nejv. soudu z 2. října 1894, č. 11.860), kdežto při důkazu pravděpodobnosti, spadajícím do subjektivní sféry, jest rozhodným okamžik učiněné urážky. Dlužno však již se stanoviska právního citu činiti rozdíl mezi zlomyslným a lehkomyšlným pomlouvačem, jenž pro svoje tvrzení nemá podstaty a někdy nastupuje důkaz pravdy, znaje okolnosti, kteréž pravdivost zprávy vylučují, a mezi obviňovatelem, jenž pronesl svoje obvinění sice způsobem v § 489 tr. z. uvedeným, ale v dobré víře, jemuž se z důvodu jím nezavineného důkaz pravdy nezdařil. Trestní zákon postihuje ale v § 263, lit. m tr. z. jenom pomlouvače,

jenž hleděl vyšetřování smýšlenými okolnostmi protáhnouti nebo zmásti, což tvoří přitěžující okolnost. Daleko jasněji a řízněji postupuje zákon č. 124/24 v § 11, 1. odst. proti tomu, kdo byl odsouzen pro přečin dle § 1 cit. zákona, pakliže nastoupil důkaz pravdy, ač znal okolnosti, kteréž vylučovaly pravdivost dotyčné zprávy, neboť ohrožuje takového vinníka potrestáním sice podle sazeb stanovených na tyto trestné činy, avšak tuhým vězením. Z druhé strany zavedl zmíněný zákon v § 4 značná zmírnění pro ty případy, kde důkaz pravdy jinak k beztrestnosti předepsaný sice selhal, kde však přece obviněný uniká trestu, zdaří-li se mu aspoň kvalifikovaný důkaz pravděpodobnosti. Ale právě citované §§ 4 a 11 platí jenom pro obor zákona č. 124/24 a proto z daleka nevystihují veškeré možnosti, naskýtající se podle §§ 489 a 490 tr. z. Bylo by tudíž žádoucím, aby zásady ony byly zevšeobecněny pro všechny urážky na cti, při nichž jest přípustným důkaz pravdy, zejména však, aby bylo považováno za polehčující okolnost, když se obviněnému zdaří aspoň důkaz pravděpodobnosti, byť i důkaz takový podle povahy urážky a způsobu jejího uveřejnění nestačil k úplnému osvobození.
